

Nr 227.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående provisorisk förbättring av distriktsbarnmorskornas löneförmåner; given Stockholms slott den 29 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkommen fråga om beredande av *provisorisk löneförbättring åt distriktsbarnmorskor* samt anför.

Enligt gällande ordning bestridas av statsmedel de kontanta löneförmåner, vartill distriktsbarnmorska författningsenligt är berättigad, varemot vederbörande huvudman — landsting eller stad utanför landsting — svarar för kostnaderna för de övriga förmåner i form av fri bostad, sjukvård m. m., som skola tillkomma sagda barnmorskor. Förenämnda statsbidrag bestridas från ett å riksstaten uppfört förslagsanslag till Bidrag till avlöningar åt distrikts-

barnmorskor m. m. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkten 180, föreslagit riksdagen att under nämnda anslagstitel för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 3 300 000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t omedelbart före statsverkspropositionens avlåtande inkommen, den 28 december 1945 dagtecknad framställning har svenska barnmorskeförbundet gjort framställning om provisorisk lönebättring för distriktsbarnmorskor från och med nästa budgetår. Sedan framställningen varit föremål för remissbehandling i sedvanlig ordning, torde däri berörda spörsmål få upptagas till behandling. Innan jag övergår till att anmäla det närmare innehållet i berörda framställning, torde jag först få lämna en redogörelse för gällande bestämmelser på ifrågavarande löneområde. I anledning av vad i framställningen anförts har jag vidare ansett lämpligt att därefter — på grundval av inom socialdepartementet tillgängligt utredningsmaterial — belysa den för närvarande starkt kännbara bristen på barnmorskor.

Gällande bestämmelser.

Gällande bestämmelser rörande distriktsbarnmorskornas avlöningsförmåner samt därå utgående statsbidrag innehållas i *dels* förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., *dels ock* kungörelsen samma dag (nr 572) om statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m.

Enligt *förordningen* skall riket för tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp vara indelat i barnmorskedistrikt. Varje länstingsområde samt stad, som ej deltagar i landsting, skall utgöra ett barnmorskedistrikt, men medicinalstyrelsen kan förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, om staden träffar avtal med erforderligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskornas uppgifter utan annan ersättning än resekostnader. Ledningen av barnmorskeväsendet inom varje barnmorskedistrikt tillkommer en barnmorskestyrelse. Antalet barnmorskor inom distriktet bestämmas av medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen. Barnmorskorna förordnas tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

Distriktsbarnmorska skall åtnjuta *dels* kontant lön av minst 1 800 kronor per år jämte ålderstillägg, vart och ett å 180 kronor efter 3, 6 och 9 års väl vitsordad tjänst, ävensom det eller de tillägg (rörligt tillägg, kristillägg), som skulle utgå å den kontanta lönen, därest hon vore statsanställd och underkastad civila avlöningsreglementet, *dels ock* kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus samt, om hinder icke möter, särskilt rum för mottagning. Barnmorska äger vidare åtnjuta *dels* fri sjukvård enligt de bestämmelser, som gälla för innehavare av närmast jämförbara befattningar i landstingets eller stadens tjänst, *dels ock* utan minskning av lönen semester under 30 dagar årligen å tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer. Slutligen är distriktsbarnmorska

tillförsäkrad viss lön under tjänstledighet för deltagande i fortbildningskurs och repetitionskurs. Detsamma gäller också vid tjänstledighet till förekommande av smittas spridning och vid tjänstledighet för sjukdom och havandeskap. Distriktsbarnmorska skall kostnadsfritt erhålla alla för sina arbetsuppgifter erforderliga förbrukningsartiklar, varjämte, där så utan olägenhet kan ske, fri telefon skall beredas henne.

Landsting och stad, som ej deltager i landsting, ha att bestrida såväl kostnader för lön och andra förmåner till distriktsbarnmorska inom distriktet som de övriga utgifter, vilka sammanhånga med sådan barnmorskas verksamhet och ej ersättas av den vårdade.

Enligt den nämnda statsbidragskungörelsen utgår till landsting och stad, som ej deltager i landsting, statsbidrag till avlöning av distriktsbarnmorska med belopp motsvarande de kontanta avlöningsförmåner, som hon enligt den nyssnämnda förordningen äger åtnjuta. Bidrag utgår dock med allenast hälften av nämnda belopp för den tid utöver 3 månader av ett och samma kalenderår, som distriktsbarnmorska jämlikt anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgör å barnbördsavdelning eller å förlossningshem om minst sex vårdplatser, till vilkas drift statsbidrag utgår. Har distriktsbarnmorska av medicinalstyrelsen ålagts att antaga anställning, som erbjudes henne inom annat barnmorskedistrikt, utgår till nämnda distrikt statsbidrag med belopp motsvarande den flyttningskostnadsersättning, som tillkommer henne.

Statsbidrag till avlöning av distriktsbarnmorska utgår endast för tid, under vilken vederbörande barnmorsketjänst är besatt med ordinarie innehavare. För tid, varunder barnmorskan åtnjuter tjänstledighet för enskilda angelägenheter eller särskilt uppdrag eller i behörig ordning avstängts från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen eller avhåller sig från tjänstgöring utan tillstånd, utgår icke statsbidrag. Som villkor för erhållande av statsbidrag gäller bland annat, att tjänsten upptagits i en av medicinalstyrelsen godkänd plan för förlossningsvårdens tillgodoseende inom barnmorskedistriktet och att avlöningsförmånerna för vederbörande barnmorska eller hennes vikarie fullt motsvara vad därutinnan stadgats.

Statsbidragen utbetalas regelmässigt kalenderårsvis i efterskott. Under juli månad varje år skola dock såsom förskott på det årets bidrag utbetalas tio tolfte delar av det belopp, som för nästföregående år godkänts till utbetalning.

Tillgången på barnmorskor. — Uppgifter och uttalanden av 1941 års befolkningsutredning.

I sitt den 22 november 1945 avlämnade betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50) har 1941 års befolkningsutredning i olika sammanhang ägnat uppmärksamhet åt frågan om den nuvarande och under de närmast kommande åren förväntade tillgången på distrikts- och anstaltsbarnmorskor. Utredningen konstaterar därvid, att en betydande brist uppstått på sådana barnmorskor. Den 1 april 1945 uppgick sålunda vakanta

barnmorsketjänster till 165, av vilka 97 avsågo anstaltsbarnmorskor och 68 distriktsbarnmorskor. Möjligheterna att snabbt fylla denna personalbrist äro enligt utredningens uppfattning för närvarande praktiskt taget obefintliga. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att medicinalstyrelsen i april 1944 med anledning av barnmorskebristen hemställt hos Kungl. Maj:t, att extra utbildningskurser finge anordnas i såväl Stockholm som Göteborg samt att antalet deltagare i samtliga kurser (ordinarie och extra) ökades från 24 till 36. Sedan riksdagen anvisat medel för ändamålet hade, utöver de redan påbörjade ordinarie kurserna, planerats en på hösten 1944 börjande kurs vid vardera barnmorskeläroanstalten. Till kurserna vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg, som avsetts för elever utan sjuksköterskeutbildning, hade fullt antal deltagare anmält sig men däremot hade så få sökande anmält sig till septemberkursen 1944 vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm, där elevrekryteringen avsetts begränsad till endast sjuksköterskor eller tredjeårselever vid sjuksköterskeskolorna, att kursen måst inställas. Under förutsättning, att fullt antal deltagare anmälde sig till varje kommande kurs och under antagande att från 24-elevkurserna 22 och från 36-elevkurserna 33 elever fullföljde studierna till examen, skulle enligt utredningen den sannolika tillgången på barnmorskor fram till 1949 kunna beräknas på sätt framgår av nedanstående, av utredningen återopade tabell.

Tillgången på barnmorskor åren 1944—1948.

Å r	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11	12
	Antalet vakanser vid årets början	Med pension avgå barnmorskor	Anstaltsbarnmorskor	Summa 2+3	Av dessa beräknas kvarstå i tjänst	Genom pensionering uppkommande brist	Av övriga orsaker (dödsfall, sjukdom, äktenskap) avgå	Nyinflyttade anstaltsplatser beräknas kräva	Sammanlagda antalet uppkommande vakanser 6+7+8	Tillskott genom utexaminerade elever		Summa tillskott	Vakanser vid resp. års slut
1944	90	65	2	67	10	57	25	12	94	{ Stockholm nov. 22 } { Göteborg , 22 }	44	140	
1945	140	56	4	60	20	40	25	12	77	{ Stockholm juni 22 } { Göteborg nov. 22 }	44	173	
1946	173	63	3	66	26	40	25	12	77	{ Stockholm juni 22 } { Göteborg , 33 } { nov 33 }	88	162	
1947	162	67	5	72	30	42	25	12	79	{ Stockholm mars 33 } { Göteborg juni 33 } { , 33 } { nov. 33 }	132	109	
1948	109	63	5	68	28	40	25	12	77	{ Stockholm mars 33 } { Göteborg juni 33 } { , 33 } { nov. 33 }	132	54	
Summa	—	314	19	333	114	219	125	60	404				

Till tabellen fogar utredningen, bland andra, följande förklaringar.

Fram till 1949 uppnås pensionsåldern, 55 år, av 314 distriktsbarnmorskor och 19 anstaltsbarnmorskor, eller sammanlagt 333 med fördelning på varje år enligt kol. 2, 3 och 4.

Om av dessa 333 barnmorskor de tillåtas kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder, vilka äro villiga härtill och vilkas hälsotillstånd icke utgör hinder, kan man möjligen räkna med att utvecklingen blir något mindre ogynnsam. Med hänsyn till det slitsamma arbetet bör detta antal icke beräknas högre än till en tredjedel, högst hälften, av samtliga som uppnå pensionsåldern. Av de barnmorskor, som sålunda kunna förväntas kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder, torde endast ett mindre antal kunna kvarstå så lång tid som fem år. I tabellens kol. 5, där det beräknade antalet kvarstående anges, ha siffrorna reducerats med hänsyn härtill.

Utöver de nu befintliga och genom pensionering uppkommande vakanserna måste man förutsätta, att ytterligare sådana komma att uppstå, förorsakade av dödsfall, av genom sjukdom vållad förtidspensionering eller av upphörande i förtid med yrkesarbetet på grund av andra skäl, varvid det vanligaste torde vara ingående av äktenskap. Sammanlagda antalet av dem som avgå av sistnämnda orsaker torde kunna uppskattas till 25 per år eller på 5 år 125 (kol. 7).

Slutligen tillkommer behov av nya barnmorsketjänster i och med öppnande av nya eller utvidgning av befintliga förlossningsanstalter. Antalet kan av lätt insedda skäl ej angivas annat än uppskattningsvis men torde icke böra beräknas lägre än till 12 per år.

Vid ovanstående uppskattningar har ej räknats med eventuell ytterligare ökning av nativiteten, ej heller har en sådan eventualitet som krav på ökat antal barnmorskor vid anstalter med oförändrad beläggning kunnat tagas med i beräkningarna.

Av tabellen kan utläsas, att antalet vakanta barnmorsketjänster vid utgången av respektive år under angivna förutsättningar kan beräknas stiga till 173 år 1945 för att därefter sjunka till 109 år 1947 och 54 år 1948.

Utredningen framhåller härefter, att de anförda beräkningarna gäve belägg för att ytterligare åtgärder utan tvivel vore nödvändiga för att snabbare komma över den tid, som kännetecknades av underskott på kvalificerad arbetskraft för förlossningsvårdens behov. Enligt utredningens mening utvisade de svårigheter, som på senare tid gjort sig gällande vid rekryteringen av barnmorskeyrket, att detsamma icke vore tillräckligt lockande samt att en av orsakerna härtill syntes vara att hänföra till de otillfredsställande löneförmåner, som för närvarande erbjudos barnmorskorna. — Utredningen har i annat sammanhang framhållit, att densamma icke ansett sig böra upptaga barnmorskornas lönefråga till mera ingående prövning, enär en undersökning av detta spörsmål hade synts böra ankomma på den kommitté, som i november 1944 på chefens för finansdepartementet föredragning tillsatts för att inom nämnda departement verkställa utredning och avgiva förslag angående löneställning och därmed sammanhängande anställningsförhållanden för statsanställda sjuksköterskor och närstående befattningshavare, distriktssköterskor samt lägre vård- och ekonomipersonal vid statliga vårdanstalter m. fl. institutioner.

På föranledande av en av utredningen den 9 april 1945 gjord framställ-

ning i sådant syfte har Kungl. Maj:t den 27 april 1945 uppdragit åt förenämnda kommitté — 1944 års lönekommitté avseende sjukvårds- och ekonomipersonal — att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om reglering av avlöningsförhållandena för statsanställda barnmorskor och distriktsbarnmorskor. Kommitténs arbete pågår.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att i åtskilliga av de yttranden, som avgivits över befolkningsutredningens förenämnda betänkande om förlossningsvården, instämmanden gjorts i utredningens uttalande beträffande barnmorskornas löneförhållanden. Önskemål om en förbättrad löneställning för barnmorskorna för åstadkommande av en tillfredsställande rekrytering till barnmorskeyrket ha sålunda framförts i, bland andra, de av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, barnmorskeläroanstalten i Stockholm, statens sjukhusutredning av år 1943 och svenska barnmorskeförbundet avgivna yttrandena. Svenska landstingsförbundet, som erinrar om att distriktsbarnmorskornas löner reglerades så sent som 1943 i fullt samförstånd med deras egen organisation, yttrar, att en justering av nämnda löner tedde sig motiverad med hänsyn till löneutvecklingen under de sista åren. Denna utveckling vore emellertid av så sent datum, att densamma enligt förbundets uppfattning icke kunnat utöva något större inflytande på den nuvarande tillgången på barnmorskor.

Svenska barnmorskeförbundets framställning och däröver avgivna yttranden.

I sin förenämnda framställning den 28 december 1945 har *svenska barnmorskeförbundet* — efter att inledningsvis ha erinrat om rådande brist på barnmorskor inom såväl den öppna som den slutna förlossningsvården — anfört i huvudsak följande.

Samtidigt som antalet sökande till utbildningskurserna för barnmorskor minskat hade också kvaliteten på de sökande försämrats. Enligt planerna skulle såsom elever vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm endast antagas sjuksköterskor eller tredjeårselever vid sjuksköterskeskolorna, varefter utbildningen vid barnmorskeläroanstalt skulle fortgå under en tid av 1 1/2 år. Med hänsyn till den ringa anslutningen till kurserna i Stockholm från elever med sjuksköterskeutbildning hade man emellertid måst avstå från kravet på sjuksköterskeutbildning och det hade också visat sig svårt att ens upprätthålla tidigare tillämpade fordringar på att vederbörande skulle för inträde vid barnmorskeläroanstalt kunna åberopa sig på minst två genomgångna kurser vid folkhögskola.

Anledningen till svårigheterna att få till stånd en nöjaktig rekrytering till barnmorskeyrket måste huvudsakligen anses bero på den kortsynta lönepolitik, som tillämpats gentemot barnmorskorna. Detta förhållande hade även understrukits i befolkningsutredningens betänkande om förlossningsvården.

På utredningens initiativ hade barnmorskornas löneförhållanden upptagits till prövning av 1944 års lönekommitté för sjukvårds- och ekonomipersonal. Representanter för barnmorskeförbundet hade även haft tillfälle att överlägga med kommittén i ärendet vid sammanträde den 20 oktober 1945. Enligt vad barnmorskeförbundet nu erfarit, hade nämnda kommitté tillfälligt avbrutit sitt arbete i avvaktan på resultatet av andra statliga utredningar. På grund därav syntes barnmorskornas lönefråga icke kunna komma upp till behandling vid 1946 års riksdag. Därest emellertid icke rekryteringen till yrket yt-

terligare skulle nedgå eller en avsevärd försämring av kvaliteten på de sökande skulle uppkomma, vore det ofrånkomligen nödvändigt, att en väsentlig löneförbättring genomfördes snarast möjligt. I en till kommittén samtidigt med föreliggande framställning avlåten skrift hade förbundet hemställt, att distriktsbarnmorskorna i lönehänseende skulle jämföras med kvinnliga folkskollärare. Barnmorskeförbundet insåge emellertid, att en definitiv reglering av löneställningen för barnmorskor icke kunde genomföras förrän den kommitté som hade frågan till prövning hunne slutföra sitt arbete. Emellertid syntes icke hinder möta att för säkerställande av en tillfredsställande rekrytering till barnmorskeyrket en provisorisk löneförbättring genomfördes i avvaktan på resultatet av kommitténs arbete.

Under återopande av vad sålunda anförts har barnmorskeförbundet hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för genomförandet redan med inträdet av budgetåret 1946/47 av en provisorisk löneförbättring för distriktsbarnmorskor.

Över barnmorskeförbundets framställning hava yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret och 1944 års lönekommitté avseende sjukvårds- och ekonomipersonal samt av svenska landstingsförbundet.

Medicinalstyrelsen erinrar om att frågan om barnmorskornas löneställning berörts i styrelsens yttrande över befolkningsutredningens betänkande om förlossningsvården, därvid styrelsen anför, bland annat, följande.

En nödvändig förutsättning för en fullgod förlossningsvård är en kvalitativt högtstående barnmorskekår med en utbildning och avlöning, som till fullo motsvarar deras ansvarsfulla och självständiga arbete. — — Först och främst vill medicinalstyrelsen vitsorda nödvändigheten av en radikal förbättring av barnmorskornas arbetsförhållanden, som för närvarande i stor utsträckning måste karakteriseras som mycket otillfredsställande. Med det självständiga och synnerligen ansvarsfulla arbete, som åvilar barnmorskorna, måste de beredas reglerad arbetstid, behövlig ledighet, trygghet mot alltför stora ändringar i tjänstgöringsförhållanden o. s. v. till full jämställdhet med övriga sjukvårdens utövare i motsvarande ställning. Det synes också vara nödvändigt, att deras löneförhållanden anpassas efter det medicinska ansvaret och självständigheten i deras arbete. Detta framstår så mycket mera befogat som man numera måste anses ha accepterat den nya linjen för barnmorskeutbildningen, som kräver sköterskeutbildning som grund för barnmorskeutbildningen. Då frågan om barnmorskornas löner emellertid enligt Kungl. Maj:ts beslut hänskjutits till 1944 års lönekommitté för sjukvårds- och ekonomipersonal, anser sig medicinalstyrelsen icke ha anledning att nu närmare ingå på denna fråga men har velat understryka nödvändigheten av dess snara lösning såsom *ett* kraftigt medel att motverka nu rådande brist på barnmorskor.

Medicinalstyrelsen förklarar sig alltså till fullo behjärta de av barnmorskeförbundet i den förevarande framställningen anförda synpunkterna. Enligt styrelsens mening borde visserligen frågan om distriktsbarnmorskornas löneställning icke göras till föremål för omprövning av statsmakterna, förrän nämnda lönekomitté avgivit sitt betänkande. Det syntes dock styrelsen skäligt att dessförinnan vissa provisoriska åtgärder vidtoges till förbättrande av distriktsbarnmorskornas löneförhållanden.

Jämlikt bestämmelserna i 7 § förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. — framhåller styrelsen fort-

sättningsvis — hade distriktsbarnmorskorna kommit i åtnjutande av rörligt tillägg och kristillägg å lönen enligt samma grunder som befattningshavare, vilka avlönades enligt civila avlöningsreglementet, varemot nämnda barnmorskor icke finge anses vara berättigade till sådant provisoriskt lönetillägg, som genom beslut efter den 30 juni 1943 tillerkänts statstjänstemän i de lägre lönegraderna. Enligt styrelsens mening funnes emellertid skäl för att distriktsbarnmorskorna — vilka i lönehänseende torde vara att jämställa med befattningshavare i någon av de lägsta löneklasserna — icke i nämnda avseende skulle stå i en undantagsställning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* besluta om rätt för distriktsbarnmorska att under budgetåret 1946/47 åtnjuta — förutom i 7 § kungörelsen nr 570/1943 angivna förmåner — ett tillägg, motsvarande vad som i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 3 till innevarande års riksdag komme att för samma budgetår fastställas för i lönehänseende närmast likställda statliga befattningshavare, *dels ock* medgiva, att statsbidrag till bestridandet av sålunda uppkommande kostnader finge utgå enligt enahanda grunder, som i kungörelsen nr 572/1943 stadgats beträffande till distriktsbarnmorska utgående kontant avlöning i övrigt.

Statskontoret yttrar, att som allmän förutsättning för att provisoriskt lönetillägg skulle utgå avsåges i princip gälla, att vederbörande hade heltidsanställning. I den mån tjänstegöromålen för distriktsbarnmorskorna kunde anses innebära heltidssysselsättning, hade statskontoret icke något att erinra mot att sådan befattningshavare, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, bereddes tillfälligt lönetillägg under budgetåret 1946/47.

Från förenämnda, av generaldirektören Björck och vederbörande föredragande omfattade mening har statskommissarien Johnsson anmält sig skiljaktig och därvid uttalat.

Vid 1943 års riksdags behandling (prop. 210, r. skr. nr 457) av frågan om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ansågs en enhetlig reglering av tjänstebarnmorskornas löner motiverad, då de vid ett genomförande av vad riksdagen samtidigt beslutat beträffande deras arbetsförhållanden i det stora hela kunde beräknas få full sysselsättning. Under sådana omständigheter kan jag icke finna anledning att vid bedömandet av föreliggande spörsmål upptaga frågan om omfattningen av deras sysselsättning till förnyat övervägande. Jag anser således att statskontoret utan inskränkning bort tillstyrka vad medicinalstyrelsen i ärendet föreslagit.

1944 års lönekommitté avseende sjukvårds- och ekonomipersonal (ordförande statskommissarien Johnsson) tillstyrker i likhet med medicinalstyrelsen, att åtgärder vidtagas för att distriktsbarnmorskorna under budgetåret 1946/47 genom ökat statsbidrag till bestridande av löneförmånerna komma i åtnjutande av ett tillägg å den kontanta lönen, motsvarande det provisoriska lönetillägg, som enligt innevarande års riksdags beslut (skrivelsen nr 43) under samma budgetår skall utgå till närmast likställda befattningshavare i statens tjänst. Härutinnan anför kommittén följande.

Därest värdet av den distriktsbarnmorska författningsenligt tillkommande förmånen av fri bostad uppskattas till 900 kronor för år, utgör begynnelselönen för distriktsbarnmorska, inklusive tillägg, för närvarande ($900 + 1\ 800 + 558$) 3 258 kronor och slutlönen ($900 + 2\ 340 + 725$) 3 965 kronor. Vid jämförelse med statliga befattningshavare motsvarar närmast förenämnda begynnelselönen å A-ort 5 löneklassen, å E-ort 3 löneklassen och å I-ort löneklass a samt slutlönen å A-ort 9, å E-ort 6 och I-ort 4 löneklassen. Vid bestämmande av storleken av nu föreslagna kontanta tilläggsförmåner för distriktsbarnmorskor kan möjligen diskuteras, huruvida dessa barnmorskor böra jämföras med statliga befattningshavare med löneställning över eller under 4 löneklassen. Kommittén anser emellertid, att i betraktande av arbetsuppgifterna här avsett lönetillägg bör för samtliga distriktsbarnmorskor bestämmas till 690 kronor, d. v. s. det inom ortsgrupperna D—F för 4 och högre löneklasser fastställda.

Kommittén uttalar slutligen, att densamma i betraktande jämväl av distriktsbarnmorskornas förhållandevis låga löneställning funnit skäligt, att dessa barnmorskor genom beviljande av statsbidrag även erhöle ett kontant engångsbelopp, motsvarande det tillfälliga lönetillägg å 300 kronor, som enligt riksdagens förenämnda beslut under vissa villkor skulle utgå under innevarande budgetår till befattningshavare i statens tjänst.

Styrelsen för *svenska landstingsförbundet* finner motiverat, att en förbättring av distriktsbarnmorskornas löner kommer till stånd, och förklarar sig icke ha något att erinra mot att densamma ges i form av provisorisk löneförbättring enligt samma grunder som för statens befattningshavare. Till stöd härför yttrar styrelsen.

Enligt gällande grunder för distriktsbarnmorskornas avlönande skall staten bestrida deras kontanta lön, medan landstingen skola svara för deras naturaförmåner. De nuvarande kontanta lönerna fastställdes så sent som år 1943, men därvid skedde egentligen ingen lönereglering för distriktsbarnmorskornas vidkommande utan i huvudsak endast en överflyttning till staten av de tilläggslöner, som tidigare utgått av landstingsmedel. I jämförelse med andra motsvarande befattningshavargrupper äro distriktsbarnmorskornas löner låga. Medan exempelvis i den slutna vården sjuksköterskor och barnmorskor avlönats lika, är skillnaden mellan en distriktssköterskas och en distriktsbarnmorskas löner numera rätt avsevärd. Slutlönen inklusive tillägg för en distriktssköterska utgör sålunda för närvarande i ortsgrupp A—D 3 947 kr., i ortsgrupp E—F 4 162 kr. och i ortsgrupp G—H 4 234 kr., medan en distriktsbarnmorskas slutlön uppgår till 3 065 kr. I båda fallen kommer härtill bostad med värme och lyse.

Departementschefen.

Som bekant har en stark brist på barnmorskor uppstått inom riket. Ett icke ringa antal ledigblivna barnmorskebefattningar såväl inom distrikten som vid förlossningsanstalterna har på grund härav icke kunnat återbesättas. Erfarenheterna från de på senare tid igångsatta undervisningskurserna vid barnmorskeläroanstalterna synas därjämte ge vid handen, att barnmorskerket icke längre lockar aspiranter i erforderlig utsträckning. Det föreligger

sålunda anledning att befara, att den nuvarande bristen på barnmorskor kan komma att kvarstå.

Angelägenheten av att snabbt finna utvägar till bemästrande av ifrågavarande personalproblem behöver icke särskilt understrykas. I sitt nyligen avgivna betänkande angående förlossningsvården har 1941 års befolkningsutredning funnit anledning till uttalande, att en av orsakerna till barnmorskeyrkets nuvarande rekryteringssvårigheter syntes vara att hänföra till de enligt utredningens mening otillfredsställande löneförmåner, som för närvarande erbjödes distriktsbarnmorskorna. Samma uppfattning har också kommit till uttryck i åtskilliga av de yttranden, som avgivits över befolkningsutredningens betänkande. Det må vidare erinras om att frågan om en reglering av avlöningsförhållandena för statsanställda barnmorskor och distriktsbarnmorskor på initiativ av utredningen hänskjutits till 1944 års lönekommitté avseende sjukvårds- och ekonomipersonal.

Även jag finner sannolikheten tala för ett visst sammanhang mellan rekryteringsnedgången och de förhållandevis låga löner, som enligt gällande ordning äro tillförsäkrade befattningshavarna inom det statsunderstödda barnmorskeväsendet. Från denna utgångspunkt är givetvis en omedelbar förbättring av dessa befattningshavares löneställning synnerligen önskvärd. Lämpligheten av en dylik åtgärd kan förefalla tveksam, då distriktsbarnmorskornas avlöningsförhållanden för närvarande äro föremål för utredning. Emellertid har en av svenska barnmorskeförbundet hos Kungl. Maj:t gjord framställning om beredande åt distriktsbarnmorskorna av en provisorisk löneförbättring från och med ingången av nästa budgetår vunnit stöd av samtliga de i ärendet hörda remissinstanserna, däribland den nyssnämnda lönekommittén, som jämväl funnit skäl föreslå, att sagda barnmorskor redan under det nu löpande budgetåret erhöle en löneförstärkning motsvarande det tillfälliga lönetillägg, som jämlikt riksdagens beslut (skrivelsen nr 43/1946) tillkommer vissa befattningshavare i statens tjänst. Då kommittén — vilken i övrigt framlagt förslag rörande storleken av den ifrågasatta löneförstärkningen — icke funnit den pågående utredningen utgöra hinder för en provisorisk förstärkning av distriktsbarnmorskelönerna, förordar jag, att förslag i sådant syfte förelägges riksdagen.

Beträffande formen för den provisoriska löneförbättringen har medicinalstyrelsen i sitt yttrande över barnmorskeförbundets framställning föreslagit, att åt distriktsbarnmorskorna under budgetåret 1946/47 beredes ett av statsmedel bekostat tillägg å lönen, motsvarande vad som enligt förenämnda riksdagsskrivelse skall för sagda budgetår utgå i provisoriskt lönetillägg till statliga befattningshavare i samma lönenivå som ifrågavarande barnmorskor. I sistnämnda hänseende har lönekommittén funnit sig böra föreslå, att distriktsbarnmorskorna med hänsyn till arten av deras arbetsuppgifter erhålla en löneförstärkning motsvarande det provisoriska lönetillägg som enligt angivna riksdagsbeslut avses skola utgå till statstjänare i 4:e och högre löneklasser, ortsgrupperna D—F, eller med 690 kronor.

Lämpligheten av att såsom sålunda föreslagits anknypa en provisorisk lönerereglering för distriktsbarnmorskorna till berörda statliga lönetilläggsreglering synes mig emellertid kunna starkt ifrågasättas. Lönetekniskt sett föreligger intet närmare samband mellan de för distriktsbarnmorskorna fastställda lönerna och det statliga lönesystemet. Med hänsyn härtill finner jag mig icke kunna tillstyrka, att ifrågavarande provisoriska löneförbättring för distriktsbarnmorskorna anknytes till den statliga lönetilläggsregleringen, utan föreslår, att densamma åstadkommes i huvudsaklig överensstämmelse med följande allmänna riktlinjer.

Till varje distriktsbarnmorska, som under nästa budgetår eller del därav innehar ordinarie befattning, skall utgå ett månatligt tillägg å lönen av 50 kronor eller för helt år med 600 kronor. Jag har därvid utgått från att sistnämnda belopp kommer att ligga inom ramen för den kommande definitiva lönereregleringen för distriktsbarnmorskorna. Å ifrågavarande tillägg må icke beräknas rörligt tillägg eller kristillägg. Lönetillägget skall helt bestridas av statsmedel i den ordning och under de förutsättningar i tillämpliga delar, som stadgas i kungörelsen nr 572/1943 i avseende å statsbidrag till distriktsbarnmorskans kontantavlönning i övrigt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ämnet, meddela de närmare regleringsföreskrifter, som i förevarande hänseende må finnas erforderliga. — Lönekommitténs förslag att till distriktsbarnmorskorna skulle under innevarande budgetår utgå ett engångsbelopp, motsvarande det tillfälliga lönetillägget till statstjänarna, finner jag mig ur de synpunkter, som i det föregående anlagts på ärendet, icke kunna tillstyrka.

Antalet med ordinarie innehavare besatta distriktsbarnmorskätjänster under nästa budgetår torde enligt vad jag från medicinalstyrelsen inhämtat kunna beräknas till i runt tal 1 020. För hela budgetåret skulle sålunda kostnaden för den av mig nu föreslagna provisoriska löneförbättringen kunna uppskattas till högst ($600 \times 1\,020$) 612 000 kronor eller i runt tal 600 000 kronor. Enär emellertid statsbidragen till distriktsbarnmorskälönerna utbetalas i efterskott för kalenderår, bör medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till halva detta belopp eller 300 000 kronor. Ifrågavarande kostnader torde böra bestridas från anslaget till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m., vilket i årets statsverksproposition föreslagits upptaget till ett belopp av 3 300 000 kronor. Med hänsyn till nämnda anslags karaktär av förslagsanslag synes dock någon uppräknig av anslaget icke behöva vidtagas.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att provisorisk löneförbättring under budgetåret 1946/47 må — med anlitannde av förslagsanslaget till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. — beredas nämnda barnmorskor i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer.

Kungl. Maj:ts proposition nr 227.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hans Bergström.